

L a n d s k a p s n ä m n d e n s framställning till Ålands landsting med anledning av sjöfartsrådet Gustaf Eriksons, från Mariehamn, anhållan att få inköpa Styrsö benämnda Kastelholms kungsgård underlydande holme.

Nº 26/1942.

I skrivelser av den 14 april och den 8 juli innevarande år har sjöfartsrådet Gustaf Erikson, från Mariehamn, hos landskapsnämnden anhållit om att till gängse pris få inköpa dels södra delen av Styrsö benämnda, Kastelholms kungsgård underlydande holme, av vilket område en del sedan år 1919 av honom innehafts på arrende, dels att dessutom få inköpa även norra delen av Styrsö lägenhet, eller således lägenheten i dess helhet.

Styrsö lägenhet, R.º 15, omfattar sammanlagt 50,985 hektar, varav 1.010 hektar åker, 5,575 hektar äng samt 44,400 hektar absolut skogsmark. Det av sjöfartsrådet Erikson alltsedan år 1919 arrenderade området omfattar 7,830 hektar, varav åker 0,610 hektar, äng 3,420 hektar samt absolut skogsmark 3,800 hektar. Från Styrsö lägenhet har landskapsnämnden åt olika personer utarrenderat fyra sommarvillatomter ävensom åt Scoutkåren i Mariehamn upplåtit en av de väster om Styrsö belägna holmarna.

Vid sitt plenissammanträde den 22 april 1942 beslöt landskapsnämnden förorda sjöfartsrådet Eriksons ansökan så tillvida, att han skulle berättigas till villaområde få inlösa det alltsedan år 1919 på arrende innehavda området, vilket av förrättningslantmätare och kolonisationsnämnd redan avgränsats. Däremot fann landskapsnämnden gott avböja sökandens an-

hållan om att få inköpa södra delen av lägenheten ävensom de väster om Styrsö belägna mindre holmarna.

Under ärendets vidare behandling ~~efter det att ett beslut fattats~~, inkom sjöfartsrådets anhängan av den 8 juli 1942 att utöver i ansökan av den 14 april samma år nämnt område även få inlösa norra delen av Styrsö holme. I anledning av nämnda ansökan inbegärde landskapsnämnden utlåtande av lagman John Uggle därom, huruvida landskapsnämnden ägde befogenhet att i stöd av gällande lagar och förordningar föreslå lantbruksministeriets kolonisationsavdelning för-säljning av ovannämnda områden. I sitt utlåtande av den 5 augusti 1942, vilket bifogas denna framställning, ansåg lagman Uggle, att landskaps-nämnden icke självständigt kan behandla en fråga, som gällde avstående av en landskapet tillförsäkrad, inkomstbringande rättighet, utan bör landskapsnämnden ingå till Landstinget med framställning i saken.

Ett annat förfaringssätt, som även diskuterats inom landskapsnämnden, vore att gå i författning om att få förordningen av den 12 januari 1932 angående den staten i landskapet Åland tillhöriga jordegendomens upplåtande för kolonisationsändamål ändrad på så sätt, att landskapsnämnden finge befogenhet att under äganderätt överlåta bostadslägenheter även åt personer hörande till den besuttna befolkningen inom landskapet, men har landskapsnämnden likväl funnit gott följa det i lagman Ugglas utlåtande nämnda förfaringssättet samt ingå med denna framställning.

På grund av ovanframförda sakförhållande får landskapsnämnden därför förelägga Landstinget att godkänna landskapsnämndens beslut att förorda

U t l å t a n d e

i fråga om sjöfartsrådet Gustaf Eriksons yrkande att inlösa andelar av Styrsö benämnda, Kastelholms kungsgård underlydande holme.

Uti en till Ålands landskapsnämnd ingiven, den 14 april 1942 daterad skrivelse har Sjöfartsrådet Gustaf Erikson, bosatt i Mariehamn, anhållit att få inlösa södra delen av Styrsö benämnda, Kastelholms kungsgård underlydande holme, varav en del sedan år 1919 av honom innehafts å arrende, jämte särskilda till Styrsö lägenhet hörande holmar. I en senare skrivelse av den 8 sistlidne juli har sjöfartsrådet anhållit att dessutom få inköpa norra delen av Styrsö lägenhet eller sålunda lägenheten i dess helhet. Såsom motiv för ansökningen anföres nödvändigheten att erhålla nödigt bete för skötseln av lägenheten, å vilken sökanden uppfört för en småbrukarlägenhet erforderliga byggnader, samt tillfredsställande av behovet av stängsel av brännved från egen skog. Sjöfartsrådet erinrar ytterligare att landskapet självt icke hade något behov av lägenheten i fråga samt att han vore beredd att förvärva lägenheten mot fullt penningvederlag enligt gängse prissättningsgrunder.

Uti skrivelse av den 30 nysslidna juli har landskapsnämnden anhållit om utlåtande av undertecknad beträffande nämndens möjligheter att försälja ovannämnda lägenhet åt sjöfartsrådet Erikson. Till svar härpå får jag äran anföra följande:

Det torde i främsta rummet böra utredas, huruvida de legala förutsättningarna för inlösen av Styrsö lägenhet kan ifrågakomma med tillämpning av det förfarande, som stadgas i 23 § 2 mom. självstyrelselagen och den därtill anslutna förordningen den 12 januari 1932 angående den staten i landskapet Åland tillhöriga jordegendomens upplåtande för kolonisationsändamål. Denna fråga synes obetingat böra besvaras nekande. Genom tillägget till 23 § självstyrelselagen enligt lagen den 18 december 1926 avsåg man, att de förmåner med avseende å boställsjorden, vilka enligt republiken allmänna lagstiftning tillförsäkrats vissa grupper av den obesuttna befolkningen jämväl skulle komma motsvarande folklager inom landskapet till del i form av kolonisationsverksamhet på statens i landskapets vård lämnade jordegendomar. De i riket gällande grunderna för utövning av rätt till jordinlösen samt för löseskillings bestämmande lända i hu-

vudsak till efterrättelse vid kolonisationen i landskapet, dock självfallet endast i den mån desamma icke påverkas av garantilagens bestämmelser. (Ansökan om inlösen av legoområde bör enligt lag av den 6 november 1936 göras gällande senast den 31 december 1938; senare gjord anmälan är ogiltig).

Det socialpolitiska syftet med legotagares lösningsrätt är att bereda den obesuttna befolkningen (kroppsarbetare och med dem i ekonomiskt avseende likställda) möjlighet att förskaffa sig eget hem och tryggad utkomst. Dessa legala förutsättningar föreligga icke i detta fall; sjöfartsrådet Erikson har själv genom att erbjuda lösen enligt fulla värdet angivit, att han icke önskar förvärva resp. områden i den ordning lösnings- och kolonisationslagstiftningen avser utan genom fri överenskommenhet.

Vid sådant förhållande uppställer sig frågan, huruvida och under vilka betingelser möjlighet för sökanden föreligger att förvärva äganderätten till denna statsverket tillhöriga och i landskapets vård överlämnade jord¹⁾ lägenhet.

Jämlikt 74 § R.F. må föryttring av statens jordegendomar ej äga rum så framt sådant icke medgivits i lag. Dylikt bemyndigande kan lämnas regeringen antingen genom lag in casu eller genom generella lagbestämmelser. Till dessa sistnämnda höra bl.a. lagen den 27 juli 1922 om rätt för statsrådet att föryttra särskild statens egendom och inkomstgivande rättigheter. Lagen om inlösen av till statens boställen hörande legoområden samt angående disposition av boställen, given den 23 april 1926, stadgar jämväl i 12 § befogenhet för statsrådet att till gångbart pris under vissa förutsättningar försälja mindre del av boställe. Såsom boställe i lagens mening anses även statens sätes- och ladugårdar. Föreligger icke generellt bemyndigande till försäljning, måste riksdagens bifall genom proposition i varje särskilt fall utverkas. Därest statsrådet efter prövning av vad statens fördel kräver anser skäl föreligga att överlåta äganderätten till Styrsö holme samt åberopade 12 § av 1926 års lag anses vara i övrigt tillämplig, vore statsrådet formellt oförhindrat att utan riksdagens medverkan besluta om områdets avträdande.

Däremot är det självklart att beslut i sådan fråga icke kan ensidigt fattas av regeringen utan landskapets samtycke och medverkan. Då genom

1) I det följande förutsättes att Styrsö holme icke inbegripes i arrendeaftalet om Kastelholm och att kungsgårdens arrendators rätt sålunda icke beröres av denna inlösningsfråga.

23 § självstyrelselagen nyttjanderätten till statens jordegendom på Åland, bl.a. Kastelholms kungsgård jämte därunder lydande ägoområden, övergått till landskapet ("dock icke beträffande egendom, som förblir anslagen till boställen åt statens tjänstemän, ej heller den egendom, som nu eller framdeles kommer till användning för statens behov"), så inneligger i detta grundläggsstadgande att sådan jord icke kan av statsverket avhändas under äganderätt om härigenom intrång skulle ske i landskapets lagfästa rättigheter. Men om landskapet självt efter omsorgsfull och allsidig prövning av ärendet, finner anledning föreligga att till statsrådet ingå med framställning om områdets avyttring och tillika uppställer nödiga villkor för tryggande av landskapets av saken beroende rätt, så torde något legalt hinder för frågans lösning i positiv riktning icke ur denna synpunkt kunna anses föreligga. Bl.a. torde såsom villkor för medgivandet böra uppställas, att löseskillingen för det försålda området skall såsom en särskild fond bokföras och förvaltas samt omsättas i säkra räntebärande obligationer och att räntorna årligen på rekvisition till landskapet utgivas. Genom en dylik klausul skulle landskapets ekonomiska intresse tillgodoses utan att bidragsregleringen mellan riket och landskapet härigenom påverkas.

Då emellertid frågan ytterst gäller avstående av en landskapet tillförsäkrad inkomstbringande rättighet, torde ärendets behandling icke kunna självständigt behandlas av landskapsnämnden, utan åligger det nämnden att efter ärendets beredning ingå till landstinget med framställning i och för vidtagande av de åtgärder, som av omständigheterna påkallas.

Helsingfors, den 5 augusti 1942.

J o h n U g g l a

Lagman.

Avskriftens riktighet bestyrker; Mariehamn, å landskapsstyrelsens registratorskontor, den 12 november 1942.

Ex officio:

Anne. Maj. Dahlblom

registrator.

försäljning av det av sjöfartsrådet Gustaf Erikson alltsedan år 1919 arrenderade området å Styrsö holme, samt tillika taga ställning till sjöfartsrådets anhållan om att få inköpa dels södra delen av Styrsö, dels hela lägenheten.

Därjämte finner landskapsnämnden erforderligt att erinra om att, ifall Landstinget eventuellt tillmötesgår sjöfartsrådet Eriksons önskemål, detta icke måtte ske genom ett lederande av övriga arrendatorers på Styrsö rättigheter.

Mariehamn den 11 november 1942.

På landskapsnämndens vägnar:

P. J. H. H. H. H.

Eero Työlämäki.